

Горелова В. Ю.

<https://orcid.org/0000-0001-6536-2422>

Таврійський національний університет імені В.І. Вернадського

«П'ЯТИЙ ЕЛЕМЕНТ» ДОКАЗУВАННЯ: ЕТИЧНИЙ ІМПЕРАТИВ

Статтю присвячено актуальній проблемі вагомості кримінальних процесуальних доказів – оцінному поняттю, яке законодавець запровадив у 2012 році (п. 1, 11 ч. 1 ст. 178 КПК), однак не надав його нормативного тлумачення. Це породило ситуацію понятійної невизначеності, яка є неприпустимою з огляду на вимоги засади верховенства права (ст. 8 Конституції України, ст. 8 КПК) та практику Європейського суду з прав людини. Ігнорування вагомості доказів у сучасних реаліях веде до ерозії засади презумпції невинуватості та девальвації судового контролю, що становить пряму загрозу правам людини в умовах дії воєнного стану та протидії елітарній корупції. Метою дослідження є обґрунтування концепції вагомості доказів як «п'ятого елемента» структури кримінальних процесуальних доказів поряд із належністю, допустимістю, достовірністю та достатністю, а також визначення її етичної природи як імперативу суддівського переконання. Методологію дослідження становить діяльнісний підхід, а також спеціальні методи: формально-логічний, герменевтичний, порівняльно-правовий, функціонального аналізу та узагальнення. Доведено, що вагомість не є автоматичним наслідком поєднання належності, допустимості та достовірності. Натомість це відносна, порівняльна та синтезуюча характеристика, яка виникає лише в конкретному доказовому контексті. Запропоновано авторське визначення поняття «вагомість доказів» як діяльнісної характеристики, що є результатом прагматичного логіко-юридичного оцінювання доказу ad hoc у його сукупності з іншими доказами. Розроблено критерії оцінки вагомості (першоджерельність, логічна когерентність, специфічність, стабільність, відповідність стандарту доказування) та внесено пропозиції щодо змін до ст. 94 та ст. 178 Кримінального процесуального кодексу України. Обґрунтовано висновок, що оцінка вагомості доказів є етичним імперативом, оскільки вимагає від судді не формальної констатації, а відповідального морального вибору в умовах відсутності алгоритмізованих правил. Вагомість доказів постає як ключова етико-правова категорія, що спрямовує доведення на захист прав людини.

Ключові слова: вагомість доказів, кримінальні процесуальні докази, оцінювання доказів, етичний імператив, права людини, суддівський розсуд, внутрішнє переконання, стандарт доказування.

Постановка проблеми. У сучасній доктрині кримінального процесу України поняття «вагомості доказів» залишається одним із найменш досліджених, попри його законодавче закріплення у пунктах 1, 11 частини 1 статті 178 Кримінального процесуального кодексу України. Запровадивши 2012 року це оцінне поняття, законодавець не надав його нормативного тлумачення, що породило ситуацію понятійної невизначеності. Така невизначеність видається особливо небезпечною з огляду на вимоги засади верховенства права (стаття 8 Конституції України, стаття 8 КПК), адже відсутність чітких критеріїв оцінювання вагомості доказів створює ризик свавільного правозастосування та порушення фундаментальних прав

людини, зокрема права на свободу та особисту недоторканність (стаття 29 Конституції України), права на справедливий суд (стаття 6 Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод) та права на повагу до приватного життя. Засади для розуміння вагомості доказів як самостійної категорії кримінального процесу були закладені у фундаментальному дослідженні М.Є. Шумила, В.П. Гмирка та В.С. Рудея, які обґрунтували необхідність виокремлення вагомості як «п'ятого елемента» структури кримінальних процесуальних доказів поряд із належністю, допустимістю, достовірністю та достатністю. Розвиваючи та поглиблюючи цю концепцію, ми ставимо за мету розкрити її етичний потенціал, який залишився

поза межами зазначеної праці, та запропонувати практичні критерії оцінки вагомості доказів у контексті захисту прав людини.

Європейський суд з прав людини у своїх рішеннях послідовно наголошує, що саме вагомості доказів є тим наріжним каменем, на якому будується обґрунтоване переконання суду «поза розумним сумнівом». Водночас національна правозастосовча практика стикається з низкою проблем: відсутність науково виваженого визначення «вагомості» призводить до того, що судді та слідчі судді змушені керуватися власним внутрішнім переконанням, яке не завжди підкріплене раціональними, логічними та, що важливо, етичними критеріями. Внутрішнє переконання судді, попри його психологічну природу, не може бути безконтрольним актом інтуїції. У правовій демократичній державі воно набуває рис етичного імперативу: оцінюючи вагомості доказів, суддя щоразу здійснює акт морального вибору – між обвинувальним ухилом та презумпцією невинуватості, між формальною законністю та справедливістю. Саме тому вагомості є не лише логічною, а й етико-правовою категорією.

Чи можна вважати етично виправданим обрання запобіжного заходу у вигляді тримання під вартою на підставі доказів, які є формально допустимими, але не мають належної переконливої сили? Потребує розмежування поняття вагомості окремого доказу та достатності їх сукупності, оскільки змішування цих категорій призводить до помилок у правозастосуванні. Також потребує відповіді питання: чи є вагомості автономною властивістю доказу чи синтезуючим результатом взаємодії інших властивостей (належності, допустимості, достовірності)? Відповідь на це питання має не лише теоретичне, а й безпосереднє практичне значення для формування доказової бази та ухвалення процесуальних рішень.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Окремі аспекти проблеми вагомості кримінальних процесуальних доказів побіжно розглядали у своїх працях Д.Б. Сергєєва, Т.В. Лукашкіна, Т.Г. Фоміна та В.В. Рожнова. Зокрема, Д.Б. Сергєєва, слушно наголошує на необхідності розробки критеріїв оцінювання доказів, однак фактично отожднює вагомості із достовірністю, що призводить до редукції складної природи цього феномену [1, с. 109]. Натомість Т.В. Лукашкіна та Т.Г. Фоміна ставлять під сумнів доцільність існування поняття «вагомості», пропонуючи замінити його категорією достатності [2, с. 684–685; 3, с. 96]. Однак така позиція суперечить сучасним стандартам

змагального процесу та практиці Європейського суду з прав людини, яка послідовно використовує конструкцію *weight of evidence*. Дещо відмінною є позиція В.В. Рожнової, яка визнає вагомості як якісною характеристикою доказів, проте залишає поза увагою її етичний вимір, обмежуючись суто процесуальним аналізом [4, с. 340–341].

Зарубіжний досвід дослідження вагомості (*weight of evidence*) представлений у працях американських та британських процесуалістів, зокрема у Федеральних правилах доказування США, де вагомості розглядається як інструмент оцінювання ступеня ймовірності факту за наявності певного доказу [5]. Європейський суд з прав людини, використовуючи цю конструкцію (*Prade v. Germany, Vouyid v. Belgium*), не створює окремого стандарту доказування, але акцентує увагу на межах суддівського розсуду (*judicial discretion*) [6; 7]. Саме тут, у царині розсуду, етика зустрічається з правом: суддя має свободу вибору, обмежену імперативом справедливості.

Як наслідок, аналіз доктрини свідчить про відсутність єдиного підходу до аксіологічної природи вагомості доказів. Поза увагою дослідників залишається питання про те, чи може вагомості розглядатися як самостійна, «п'ята» характеристика кримінальних процесуальних доказів поряд із належністю, допустимістю, достовірністю та достатністю, та який етичний імператив вона покликана виконувати в механізмі судового захисту прав людини

Потстановка завдання. Метою дослідження є обґрунтування концепції вагомості доказів як «п'ятого елемента» структури кримінальних процесуальних доказів поряд із належністю, допустимістю, достовірністю та достатністю, а також визначення її етичної природи як імперативу суддівського переконання. Для досягнення поставленої мети необхідно вирішити такі завдання: 1) сформулювати авторське визначення поняття «вагомості доказів»; 2) розмежувати вагомості із суміжними категоріями (достатністю, достовірністю); 3) розробити критерії оцінки вагомості доказів; 4) обґрунтувати етичну природу вагомості як імперативу; 5) внести пропозиції щодо вдосконалення чинного законодавства.

Виклад основного матеріалу дослідження. Відповідно до частини 1 статті 84 Кримінального процесуального кодексу України, доказами в кримінальному провадженні є фактичні дані, отримані у встановленому законом порядку, на підставі яких слідчий, прокурор, слідчий суддя і суд встановлюють наявність чи відсутність фактів та

обставин, що мають значення для кримінального провадження та підлягають доказуванню. Процесуальними джерелами доказів є показання, речові докази, документи, висновки експертів.

У національній доктрині традиційно виокремлюють чотири властивості доказів: належність (ст. 85 КПК), допустимість (ст. 86 КПК), достовірність (ч. 1 ст. 94 КПК) та достатність (ч. 1 ст. 94 КПК). Належність визначає зв'язок доказу з обставинами, що підлягають доказуванню. Допустимість – це відповідність процедури отримання доказу вимогам закону. Достовірність – це відсутність суперечностей у самому доказі, його внутрішня узгодженість. Достатність – це здатність сукупності доказів обґрунтувати висновок про наявність або відсутність обставин справи.

Положеннями пунктів 1, 11 частини 1 статті 178 КПК України законодавець запровадив ще одну характеристику – «вагомість наявних доказів». При обранні запобіжного заходу слідчий суддя зобов'язаний врахувати, зокрема: 1) вагомість наявних доказів про вчинення підозрюваним, обвинуваченим кримінального правопорушення; 11) вагомість наявних доказів, якими обґрунтовуються відповідні обставини [8].

Саме М.Є. Шумило разом із співавторами належить пріоритет у постановці проблеми понятійної невизначеності вагомості доказів. Як фундаментально зазначає зазначений автор, законодавець, запровадивши 2012 року це оцінне поняття, не дав його нормативного тлумачення, що породило ситуацію понятійної невизначеності, яка є неприпустимою з огляду на вимоги засади верховенства права (ст. 8 Конституції України, ст. 8 КПК)» [9, с. 280].

Спираючись на діяльну методологію Г.П. Щедровицького, відповідно до якої докази розглядаються не як природні об'єкти з іманентними властивостями, а як результати діяльності уповноважених учасників кримінального провадження, пропонується таке визначення: Вагомість доказів – це діяльна характеристика, яка є результатом прагматичного логіко-юридичного оцінювання доказу *ad hoc* (лат. – для даного випадку) у його сукупності з іншими доказами, внаслідок чого певний доказ виділяється завдяки приписуваній йому юристом більшій придатності слугувати переконливою доказовою основою процесуального рішення порівняно з іншими наявними доказами [10].

У контексті інформаційно-пізнавальному докази постають своєрідним містком між юристом-дослідником (слідчим, прокурором, суд-

дею) та досліджуваною подією минулого. За допомогою доказів сторони зі змісту ідеальних і матеріальних слідів події минулого видобувають потрібну їм інформацію. Вагомість доказу – це показник того, наскільки чітко та неспотворено цей слід (ідеальний або матеріальний) відображає об'єктивну реальність минулого, що підлягає процесуальному пізнанню.

Це визначення ґрунтується на трьох ключових тезах, які потребують окремого обґрунтування.

По-перше, вагомість є відносною характеристикою. Той самий доказ може бути високовогим для однієї процесуальної дії (наприклад, для обрання запобіжного заходу – п. 1 ч. 1 ст. 178 КПК) та маловагим для іншої (наприклад, для ухвалення обвинувального вироку – ч. 2 ст. 17 КПК). Це пов'язано з різними стандартами доказування: «обґрунтована підозра» вимагає нижчого рівня переконливості, ніж «поза розумним сумнівом».

По-друге, вагомість є порівняльною характеристикою. Доказ, який поступається іншому доказу за переконливістю в межах однієї сукупності, втрачає вагомість, не втрачаючи при цьому допустимості чи достовірності. Наприклад, прямі свідчення очевидця можуть бути спростовані відеозаписом події. Обидва докази залишаються належними, допустимими та достовірними (свідок міг бути щиро переконаним у тому, що бачив, а відеозапис є автентичним). Однак у контексті їхнього зіставлення показання очевидця втрачають доказову переконливість – тобто їхня вагомість як підстави для обґрунтування обвинувачення падає до нуля, хоча достовірність кожного доказу окремо не спростована. Це демонструє, що вагомість – не синонім достовірності, а самостійна характеристика, яка залежить від контексту.

По-третє, вагомість є реляційною (відносною) характеристикою. Вона розкривається не в ізоляції, а лише через зіставлення окремого доказу з іншими доказами в їхній сукупності. У цьому сенсі вагомість не є «п'ятим елементом» у буквальному значенні (тобто додатковою властивістю, яка існує поряд з іншими), а є синтезуючим результатом оцінювання місця та ролі конкретного доказу в доказовому ансамблі. Цей результат набуває самостійного нормативного значення саме в момент ухвалення процесуального рішення. Саме така реляційна, контекстуальна природа вагомості й робить її етичним імперативом: суддя щоразу здійснює акт вибору, визначаючи, наскільки переконливим є цей доказ

у порівнянні з іншими, а не просто констатуючи його формальні властивості.

Важливим є розмежування вагомості та достатності доказів. Отже, достатність – це кількісно-якісний поріг, що визначає здатність сукупності доказів у цілому обґрунтувати процесуальне рішення. Вагомість – це питома вага кожного окремого доказу в межах цієї сукупності: наскільки міцно цей конкретний доказ «тримає» доказову конструкцію. Високовагомий доказ може бути єдиним, але достатнім для рішення; маловагомий доказів може бути багато, але їх сукупність все одно не досягне порогу достатності. Це і є принципова різниця.

Для практичної реалізації оцінки вагомості доказів пропонується система критеріїв, які можуть слугувати орієнтирами для суддівського розсуду (таблиця 1).

Наведені критерії не є вичерпними чи формально обов'язковими. Вони пропонуються як орієнтири для суддівського розсуду, оскільки остаточна оцінка вагомості завжди залишається актом внутрішнього переконання, що ґрунтується на всебічному, повному та неупередженому дослідженні всіх обставин провадження (ч. 1 ст. 94 КПК).

З гносеологічної точки зору, вагомість є тим інструментом, який перетворює «інформацію» (фактичні дані, отримані у встановленому порядку) на «процесуальне знання» – переконання суду, легітимоване для ухвалення рішення. Без оцінки вагомості будь-яка інформація, навіть

формально допустима та достовірна, залишається лише потенційним доказовим «шумом», який не створює необхідного рівня внутрішнього переконання.

Особливої уваги заслуговує етичний вимір оцінки вагомості доказів. Якщо належність, допустимість та достовірність можуть бути верифіковані за допомогою формальних критеріїв (відповідність закону, відсутність суперечностей), то оцінка вагомості завжди містить елемент суб'єктивності. Суддя щоразу здійснює акт морального вибору, визначаючи, якому доказу надати перевагу. Цей вибір не може бути алгоритмізованим або передбачуваним з математичною точністю.

Як слушно зазначає В.Д. Спасович, «питання про судові докази не є юридичним. Воно належить до галузі логіки та антропології... воно корениться у філософії і повинно вивчатися окремо» [11, с. 15]. Сучасне розуміння цієї тези дозволяє стверджувати, що оцінка вагомості доказів потребує не лише логічних операцій, а й етичної рефлексії. Суддя не просто «зважує» докази – він щоразу вирішує, чи достатньо підстав для обмеження фундаментальних прав людини.

Саме тому оцінка вагомості доказів набуває рис етичного імперативу. Це поняття, запозичене з філософії І. Канта, означає категоричний моральний обов'язок, який не залежить від зовнішніх обставин. Для судді таким імперативом є обов'язок бути справедливим, неупередженим та відповідальним при оцінці доказів. Жодні фор-

Таблиця 1

Критерії оцінки вагомості доказів у кримінальному провадженні

№	Критерій	Зміст критерію	Приклад високої вагомості	Приклад низької вагомості
1	Першоджерельність	Доказ отримано безпосередньо з першоджерела	Оригінал документа, показання очевидця в суді	Копія документа, показання «зі слів іншої особи» (ч. 4 ст. 95 КПК)
2	Логічна когерентність	Узгодженість доказу з іншими доказами в сукупності	Показання свідка, які збігаються з відеозаписом	Показання, які суперечать експертному висновку без пояснень
3	Специфічність	Ступінь конкретизації факту, що доводиться	Дактилоскопічна експертиза (індивідуалізація особи)	Діагностична експертиза (стать, вік – лише коло осіб)
4	Стабільність	Захищеність доказу від спотворення (об'єктивність)	Відеозапис події, технічна експертиза	Показання заінтересованої особи (потерпілий, підозрюваний)
5	Відповідність стандарту доказування	Відповідність рівня переконливості доказу необхідному стандарту	Доказ достатній для «обґрунтованої підозри» (ст. 178 КПК)	Той самий доказ недостатній для «поза розумним сумнівом» (ч. 2 ст. 17 КПК)

Джерело: розроблено автором.

мальні ознаки належності чи допустимості не можуть замінити цього внутрішнього морального зобов'язання.

Європейський суд з прав людини неодноразово наголошував на важливості саме якісної, а не формальної оцінки доказів. У рішенні *Prade v. Germany* від 3 березня 2016 року ЄСПЛ зазначив, що виявлені в будинку заявника наркотичні засоби становили «вагомий доказ» [6]. У рішенні *Bouyid v. Belgium* від 28 вересня 2015 року Суд застосував стандарт доказування «поза розумним сумнівом», додавши, що такий доказ може впливати із сукупності досить чітких, вагомих і узгоджених висновків [7]. Отже, ЄСПЛ розглядає вагомість як важливу характеристику доказів, яка використовується не лише для обґрунтування рішень про обрання запобіжного заходу, а й інших рішень у кримінальному провадженні.

Національна судова практика також поступово визнає фундаментальну роль категорії вагомості. Зокрема, Апеляційний суд міста Києва у своїй ухвалі від 8 червня 2015 року у справі № 757/16863/15-к акцентував: «...якщо питання стосується застосування винятково суворого запобіжного заходу, слідчий суддя має приділити особливу увагу оцінці вагомості доказів вчинення особою злочину. Докази, які не мають ознак вагомості, не можуть собою обґрунтовувати підозру, яка б була достатньою для застосування запобіжного заходу у вигляді тримання під вартою, а є лише підставою для подальшого проведення досудового розслідування» [12]. Суд окремо наголосив, що вагомі докази являють собою «досить переконливі факти», що дозволяє нам розглядати вагомість як якісний показник переконливості доказової бази.

Водночас чинне законодавство потребує вдосконалення в частині нормативного закріплення поняття та критеріїв вагомості доказів. Запропоновані нижче зміни до КПК України спрямовані на заповнення аксіологічної лакуни (ціннісної пустки), яка утворилася внаслідок ігнорування законодавцем етичної природи оцінки доказів шляхом подолання формалізованого позитивізму. Ці пропозиції не є технічними правками – вони покликані легітимізувати той рівень суддівської дискреції, який вже давно існує в практиці ЄСПЛ, але досі не знайшов належного текстуального вираження у національному законі. Усвідомлюючи потенційну дискусійність порушеного питання щодо нормативної регламентації критеріїв вагомості, вважаємо за необхідне застерегти від помилкового, вочевидь, тлумачення нашої

пропозиції як такої, що нібито спрямована на відродження системи формальних доказів або ж обмеження принципу вільної оцінки доказів за внутрішнім переконанням, закріпленого у статті 94 КПК України. Наведені критерії (першоджерельність, логічна когерентність, специфічність, стабільність, відповідність стандарту доказування) не створюють жодної заздалегідь встановленої ієрархії доказів, а виступають, радше, методологічними орієнтирами, покликаними структурувати суддівський розсуд. Переконані, що автентична свобода внутрішнього переконання полягає аж ніяк не в її довільності (чим, на жаль, іноді грішить правозастосовча практика), а в її раціональній вмотивованості. Імплементация запропонованих орієнтирів у текст закону дасть змогу трансформувати внутрішнє переконання з герметичного психологічного акту, недоступного для зовнішньої критики, на прозору етико-правову процедуру, в рамках якої вагомість доказу обґрунтовується не суб'єктивним відчуттям судді, а системним аналізом його властивостей у контексті конкретної справи *ad hoc*. Отже, ми пропонуємо не обмеження суддівської дискреції, а її легітимізацію через етичний імператив професійної відповідальності. Отже, пропонується: Доповнити статтю 94 КПК України частиною 2-1 такого змісту: * «2-1. Оцінюючи вагомість доказу, слідчий суддя, суд враховує: його першоджерельність, логічну узгодженість з іншими доказами, ступінь конкретизації обставин, що підлягають доказуванню, стабільність джерела отримання, а також відповідність стандарту доказування, необхідному для ухвалення відповідного процесуального рішення»*. Викласти пункти 1, 11 частини 1 статті 178 КПК України в такій редакції: «1) наявність доказів, які за їх внутрішніми властивостями та у співвідношенні з іншими доказами є достатньо переконливими для обґрунтування підозри; 11) наявність доказів, які за їх внутрішніми властивостями та у співвідношенні з іншими доказами є достатньо переконливими для обґрунтування розміру завданої майнової шкоди або розміру доходу, одержаного внаслідок вчинення кримінального правопорушення».

Висновки. Проведене дослідження дозволяє сформулювати такі висновки:

1. Вагомість доказів не є автоматичним наслідком поєднання належності, допустимості та достовірності. Класична тріада фіксує відповідність доказу нормативним вимогам (формальна законність) та його внутрішню узгодженість (логічна несуперечливість). Натомість вагомість –

це оцінка *ad hoc*, що виникає лише в конкретному доказовому контексті.

2. Вагомість є відносною (той самий доказ має різну вагомість залежно від стандарту доказування), порівняльною (визначається через зіставлення з іншими доказами) та реляційною (розкривається лише в контексті взаємодії з іншими доказами, але залишається характеристикою окремого доказу).

3. Запропоновано авторське визначення поняття «вагомість доказів» як діяльнісної характеристики, що є результатом прагматичного логіко-юридичного оцінювання *ad hoc* у його сукупності з іншими доказами.

4. Розроблено систему критеріїв оцінки вагомості доказів: першоджерельність, логічна когерентність, специфічність, стабільність, відповідність стандарту доказування. Ці критерії можуть слугувати орієнтирами для суддівського розсуду.

5. Обґрунтовано, що оцінка вагомості доказів є етичним імперативом, оскільки вимагає від судді не формальної констатації, а відповідального морального вибору в умовах відсутності алгоритмізованих правил.

6. Внесено пропозиції щодо вдосконалення статей 94 та 178 Кримінального процесуального

кодексу України, спрямовані на подолання понятійної невизначеності та підвищення якості правосуддя.

Таким чином, вагомість доказів – це не просто «п'ятий елемент» доказування, а ключова етико-правова категорія, що забезпечує баланс між формальною законністю та матеріальною справедливістю. Без цієї категорії навіть ідеально зібрана доказова база ризикує перетворитися на інструмент формальної, але не справедливої юстиції, що є неприпустимим для правової держави, яка прагне євроінтеграції.

Авторка усвідомлює, що запропонована концепція не є безспірною та може бути критично осмислена науковою спільнотою, зокрема в частині емпіричної верифікації запропонованих критеріїв. Перспективи подальших досліджень убачаються в аналізі судової практики застосування категорії «вагомість доказів» (зокрема, при обранні запобіжних заходів), компаративному вивченні підходів до оцінки доказів у правових системах країн Європейського Союзу та розробці методичних рекомендацій для суддів щодо раціональної та етичної оцінки вагомості доказів. Авторка відкрита до конструктивної критики та подальшої наукової дискусії з окреслених питань

Список літератури:

1. Сергеева Д.Б. Проблеми визначення достовірності доказів як їх властивості за новим КПК України. *Адвокат України*. 2013. № 4 (25). С. 106–111.
2. Лукашкіна Т.В. Умови та підстави застосування запобіжних заходів за чинним КПК України. *Правове життя сучасної України*: матеріали Міжнар. наук. конф. викладачів і аспірантів. Одеса, 2014. С. 683–686. URL: <http://dspace.onua.edu.ua/handle/11300/4074> (дата звернення: 10.04.2026).
3. Фоміна Т.Г. Обставини, які враховуються при обранні запобіжного заходу. *Форум права*. 2018. № 1. С. 95–104.
4. Рожнова В.В. Значення наявних доказів при обранні запобіжного заходу: вітчизняне законодавство та міжнародні стандарти. *Актуальні проблеми держави і права*. 2019. Вип. 85. С. 338–345.
5. Federal Rules of Evidence. 2021. URL: <https://www.rulesofevidence.org/> (дата звернення: 10.04.2026).
6. Рішення Європейського суду з прав людини у справі Prade v. Germany (заява № 7215/10) від 3 березня 2016 року. URL: <https://hudoc.echr.coe.int/?i=001-160990> (дата звернення: 10.04.2026).
7. Рішення Європейського суду з прав людини у справі Bouyid v. Belgium (заява № 23380/09) від 28 вересня 2015 року. URL: <https://hudoc.echr.coe.int/?i=001-157670> (дата звернення: 10.04.2026).
8. Кримінальний процесуальний кодекс України: Закон України від 13 квітня 2012 року № 4651-VI. *Відомості Верховної Ради України*. 2013. № 9–13. Ст. 88. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4651-17/page#Text> (дата звернення: 10.04.2026).
9. Shumylo M.Ye., Gmyrko V.P., Rudei V.S. The weight of criminal judicial evidence. *Journal of the National Academy of Legal Sciences of Ukraine*. 2021. Vol. 28. No. 4. P. 279–288.
10. Furman, Anatoliy V. “Architectonics of Activity Theory: Reflexive-Deed Scenario of Metamethodologization”. *Psychology & Society*, no. 1, July 2022, pp. 7-94, <https://doi.org/10.35774/pis2022.01.007>.
11. Спасович В.Д. Судові промови. Харків: Юрайт, 2014. 320 с.
12. Ухвала Апеляційного суду міста Києва від 08 червня 2015 року у справі № 757/16863/15-к (провадження № 11-cc/796/1407/2015). URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/44873596> (дата звернення: 10.04.2026).

Horielova V. Yu. THE 'FIFTH ELEMENT' OF PROOF: THE ETHICAL IMPERATIVE

The article addresses the pressing issue of the probative weight of criminal procedural evidence—an evaluative concept introduced by the legislator in 2012 (paragraphs 1 and 11, part 1, Article 178 of the CPC of Ukraine) yet lacking a statutory definition. This has resulted in a state of conceptual uncertainty, which is impermissible given the requirements of the rule of law (Article 8 of the Constitution of Ukraine; Article 8 of the CPC) and the jurisprudence of the European Court of Human Rights. Neglecting the weight of evidence in contemporary realities leads to the erosion of the presumption of innocence and the devaluation of judicial control, thereby posing a direct threat to human rights under martial law and in the context of combating high-level corruption. The methodology of the study is grounded in the activity-based approach (H.P. Shchedrovitsky), as well as in specific methods: formal-logical, hermeneutic, comparative legal, functional analysis, and generalisation. It is demonstrated that probative weight is not an automatic consequence of the combination of relevance, admissibility, and reliability. Rather, it is a relative, comparative, and synthetic characteristic that arises only within a specific evidentiary context. An authorial definition of the concept of 'probative weight of evidence' is proposed as an activity-based characteristic, resulting from the pragmatic logical-legal assessment of evidence ad hoc in its totality with other evidence. Criteria for assessing probative weight—specifically source originality, logical coherence, specificity, stability, and compliance with the standard of proof—have been developed, and proposals for amendments to Articles 94 and 178 of the Criminal Procedure Code of Ukraine have been advanced. The conclusion is substantiated that the assessment of probative weight constitutes an ethical imperative, as it requires the judge to move beyond formal ascertainment towards a responsible moral choice in the absence of algorithmic rules. Probative weight thus emerges as a key ethical-legal category that guides the process of proof towards the protection of human rights.

Key words: *probative weight, criminal procedural evidence, evaluation of evidence, ethical imperative, human rights, judicial discretion, intimate conviction, standard of proof.*

Дата першого надходження статті до видання: 24.02.2026

Дата прийняття статті до друку після рецензування: 20.03.2026

Дата публікації (оприлюднення) статті: 11.05.2026